

Sosiaali- ja terveysministeriö

Työeläkevakuutusyhtiöitä koskevan lainsäädännön muuttaminen

1 Hallituksen ja johdon pätevyys- ja kokemusvaatimusten lisääminen

1.1 Taustaa

Työeläkevakuutusyhtiöiden toiminnan merkitys

Työeläkevakuutusyhtiöillä on keskeinen asema yksityisten alojen eläketurvan toimeenpanossa. Vuoden 2018 tilinpäätöstietojen mukaan työeläkevakuutusyhtiöissä on yhteensä 1,9 miljoonaa vakuutettua työntekijää ja yrittäjää, joka on 95 % yksityisten alojen eläkelaitoksissa vakuutetuista. Vastaavasti yhtiöiden vakuutusmaksutulo on 14,8 miljardia euroa (95 %), yhtiöt huolehtivat 1,1 miljoonan eläkkeensaajan eläkkeiden maksamisesta (87 %), ja yhtiöiden sijoitusvarat ovat 116 miljardia euroa (95 %).

Työeläkevakuutusyhtiöiden merkitys yksityisten alojen eläketurvan toimeenpanossa on kasvanut kuluvana vuosikymmenenä toimeenpanon keskittymisen takia. Eläkesäätiöistä ja eläkekassoista on siirretty vakuutuskantaa yhtiöihin. Lisäksi työeläkevakuutusyhtiöiden määrä on vähentynyt seitsemästä neljään sulautumisten seurauksena.

Työeläkevakuutusyhtiöiden säännökset

Työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa (354/1997; TVYL) säädetään pätevyysvaatimuksia työeläkevakuutusyhtiön hallitukselle ja toimitusjohtajalle. Hallituksen jäsenellä on oltava hyvä työeläkevakuutustoiminnan asiantuntemus (TVYL 9 e.2 §). Hallituksessa on oltava myös hyvä sijoitustoiminnan asiantuntemus. Säännöksiä sovelletaan vastavasti hallituksen varajäseneneen (TVYL 9 e.5 §).

Finanssivalvonta on antanut ohjeita pätevyysvaatimusten täyttämisestä (määräykset ja ohjeet 2/2017 työeläkevakuutusyhtiöiden hallinto 4.1 luku). Finanssivalvonnan tulkinnan mukaan esimerkiksi hyvää työeläkevakuutustoiminnan asiantuntemusta koskeva vaatimus täytyy, mikäli hallituksen jäsenellä on vastaavaa kokemusta toisen työeläkevakuutusyhtiön hallituksesta, mikäli hänellä on muuta hallitusjäsenyyteen rinnastettavaa kokemusta työeläkelaitoksesta, tai hän suorittaa kattavan perehdytyskoulutuksen.

Työeläkevakuutusyhtiön toimitusjohtajalla on oltava hyvä työeläkevakuutustoiminnan, sijoitustoiminnan ja liikkeenjohdon tuntemus (TVYL 11.2 §). Sama koskee toimitusjohtajan sijaista (TVYL 11.1 §). Perustelu-

29.10.2019

FIVA 5/01.03/2019

Julkinen

jen (HE 255/1996 ja HE 76/2006) mukaan kelpoisuusvaatimuksissa yhdistyvät laaja-alainen työeläketoinnin ja teknillisuontoisempi vakuutustoiminnan tuntemus. Liikkeenjohdon tuntemusta voitaneen ainakin osittain pitää osana sijoitustoiminnan tuntemusta tai päinvastoin.

Finanssivalvonta on antanut ohjeita TVYL 11.2 §:ssä säädettyjen vaatimusten täyttämistä (määräykset ja ohjeet 2/2017 4.2 luku). Finanssivalvonnan tulkinnan mukaan vaatimukset täyttyvät riittävän pitkän vastaavanlaisissa tehtävissä hankitun työkokemuksen kautta tai riittävän pitkän muun työkokemuksen sekä kattavan koulutus- ja perehdyttämisohjelman kautta.

Työeläkevakuutusyhtiön toimivalle johdolle ei ole laissa pätevyys- tai kokemusvaatimuksia.

Henki- ja vahinkovakuutusyhtiöiden säännökset

Vakuutusyhtiölain (521/2008; VYL) mukaan hallituksen jäsenellä on oltava tehtävän hoitamisen vaatima ammatillinen pätevyys ja kokemus (VYL 6:4.3). Lisäksi hallituksessa on oltava edustettuna sellainen yleinen vakuutustoiminnan tuntemus kuin vakuutusyhtiön toiminnan laatuun ja laajuuteen katsoen on tarpeen. Säännöksiä sovelletaan vastaavasti hallituksen varajäseniin (VYL 6:3.1).

Toimitusjohtajalla on oltava tehtävän hoitamisen vaatima ammatillinen pätevyys ja kokemus (VYL 6:5.1). Sama koskee toimitusjohtajan sijaista (VYL 6:5.3).

Vakuutusyhtiön hallituksen on määriteltävä yhtiön keskeiset toiminnot (VYL 6:9.1). Keskeisistä toiminnoista vastaavilla henkilöillä on oltava tehtävän vaatima ammatillinen pätevyys ja kokemus.

Komission delegoidun asetuksen 2015/35 258 artiklan 1 kohdan c - e alakohdan mukaan vakuutus- ja jälleenvakuutusyritysten pitää

- varmistaa, että hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenillä yhdessä on liiketoiminnan asiaankuuluvilla osa-alueilla kelpoisuus, pätevyys, taidot ja ammatillinen kokemus, joita tarvitaan yrityksen ammattimaiseen johtamiseen ja valvontaan
- varmistaa, että kullakin hallinto-, johto- tai valvontaelimen yksittäisellä jäsenellä on annettujen tehtävien edellyttämä kelpoisuus, pätevyys, taidot ja ammatillinen kokemus
- palkata henkilöstöä, joilla on heille annettujen vastuiden asianmukaiseen hoitamiseen tarvittavat taidot, tiedot ja asiantuntemus.

Vakuutusyhtiöllä on oltava hallituksen hyväksymät kirjalliset toimintaperiaatteet yhtiön johdon ja keskeisistä toiminnoista vastaavien henkilöiden kelpoisuusvaatimusten täyttämisen varmistamisesta (VYL 6:8.2). Hallintojärjestelmä ja kirjalliset toimintaperiaatteet on pidettävä ajantasaaisina, ja niitä on arvioitava säännöllisesti ja vähintään kerran vuodessa (VYL 6:8.3).

29.10.2019

FIVA 5/01.03/2019

Julkinen

Komission delegoidun asetuksen 2015/35 273 artiklan 1 kohdan mukaan vakuutus- ja jälleenvakuutusyritysten on luotava ja pantava täytännön kirjalliset toimintaperiaatteet ja riittävät menetelmät ja ylläpidettävä niitä varmistaakseen, että kaikki yrityksen toiminnasta tosiasiallisesti vastaavat henkilöt tai muita keskeisiä toimintoja hoitavat henkilöt ovat jatkuvasti tehtäviinsä sopivia ja luotettavia solvenssi II -direktiivin 42 artiklassa tarkoitetulla tavalla.

Komission delegoidun asetuksen 2015/35 273 artiklan 2 kohdan mukaan henkilön sopivuutta koskevaan arviointiin on sisällyttävä arviointi kyseisen henkilön ammatillisesta ja muodollisesta pätevyydestä sekä vakuutustoimialaa, muita rahoitustoimialoja ja muuta liiketoimintaa koskevista tiedoista ja kokemuksesta, ja siinä on otettava huomioon kyseiselle henkilölle kohdistetut vastuut ja tarvittaessa henkilön vakuutus-, rahoitus-, kirjanpito-, vakuutusmatemaattinen ja johtamisasiantuntemus. Asetuksen 273 artiklan 3 kohdan mukaan hallinto-, johto- tai valvontaelimien jäsenen sopivuutta koskevassa arvioinnissa on otettava huomioon yksittäisille jäsenille kohdistetut vastuut, jotta voidaan varmistaa pätevyyksien, tietojen ja asiaankuuluvan kokemuksen asianmukainen monimuotoisuus, jolla varmistetaan yrityksen ammattimainen johtaminen ja valvonta.

Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomainen on antanut ohjeita (EIOPA-BoS-14/253 1.6, 1.43 ja 1.45 kohdat) sopivuus- ja luotettavuusvaatimusten soveltamisesta ja sisällöstä sekä sopivuuden ja luotettavuuden arviointia koskevien toimintaperiaatteiden sisällöstä.

Hallitusten välinen toimintaryhmä Financial Action Task Force (FATF) julkaisi rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseen liittyvän Suomen maa-arvioinnin 16.4.2019. Toimintaryhmä otti kantaa muun muassa vahinko- ja henkivakuutusyhtiöiden johdon ja omistajien kelpoisuusvaatimuksiin. Kannanoton mukaan nykyiset vaatimukset eivät ole riittävän yksityiskohtaisia täyttääkseen arvioinnissa käytettyyn kriteeriin 26.3 liittyviä vaatimuksia ammatillisesta luotettavuudesta ja sopivuudesta. Suositus 26 koskee rahoitus- ja vakuutusalan toimijoiden sääntelyä ja valvontaa.

Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen säännökset

Eläkesäätiölain (1774/1995; ESL) mukaan eläkesäätiön, jonka A-osastolla on vähintään 100 vakuutettua, toiminnasta tosiasiallisesti vastaavien henkilöiden tulee olla tehtävään sopivia (ESL 1.6, 1 a.1 ja 42 e.1 §). Vaatimus koskee sekä lisäeläke- että lakisääteistä toimintaa. Eläkesäätiön hallituksen jäsenillä on yhdessä sekä eläkesäätiön asiamiehellä yksin oltava riittävästi pätevyyttä, taitoa ja kokemusta eläkesäätiön järkevään ja vakaaseen johtamiseen ja hallintointiin. Eläkekassoille on vastaavat säännökset vakuutuskassalaissa (1164/1992; VKL; 2.4, 2 a.1 ja 77 e.1 §).

Finanssivalvonta on antanut ohjeita (määräykset ja ohjeet 1/2019 lisäeläkelaitosten hallinto 7.2 luku) ESL 42 e §:ssä ja VKL 77 e §:ssä säädettyjen vaatimusten täyttämistä.

Eläkesäätiön, jossa on vähintään 100 vakuutettua, lisäeläketoiminnan keskeisiä toimintoja suorittavien henkilöiden tulee olla tehtävään sopivia (ESL 1 a.1 ja 42 d.1 §). Sopivuutta koskevalla vaatimuksella tarkoitetaan, että keskeisiä toimintoja suorittavilla henkilöillä on riittävästi pätevyyttä, taitoa ja kokemusta hoitamansa keskeisen toiminnon asianmukaiseen suorittamiseen. Eläkekassojen lisäeläketoimintaan on vastaatvat säännökset (VKL 2 a.1 ja 77 d.1 §). Keskeisellä toiminnolla tarkoitetaan hallintojärjestelmään kuuluvaa valmiutta suorittaa käytännön tehtäviä, joihin kuuluvat riskienhallintatoiminto, sisäisen tarkastuksen toiminto ja aktuaaritoiminto (ESL 2.1/21 § ja VKL 2.1/22 §).

Finanssivalvonta on antanut ohjeita (määräykset ja ohjeet 1/2019 6.2 luku) ESL 42 d §:ssä ja VKL 77 d §:ssä säädettyjen vaatimusten täyttämistä.

1.2 Finanssivalvonnan esitys

Työeläkevakuutusyhtiöiden hallituksen ja johdon ammatillista pätevyyttä ja kokemusta koskeva sääntely on yhtiöiden toiminnan merkitys huomioon ottaen osittain puutteellista ja epäsuhtaista muiden vakuutusyhtiöiden ja eläkesäätiöiden ja -kassojen säännöksiin verrattuna. Työeläkevakuutusyhtiön hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle on säädetty pätevyysvaatimuksia, mutta ei toimivalle johdolle, joka käytännössä vastaa yhtiössä tapahtuvasta valmistelutyöstä yhtiön johdon tueksi sekä asiantuntevan ja vastuullisen päätöksenteon pohjaksi.

Henki- ja vahinkovakuutusyhtiöissä pätevyysvaatimuksia on hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan lisäksi keskeisistä toiminnoista vastaaville henkilöille. Lisäksi vakuutusyhtiölaissa ja komission delegoidussa asetuksessa 2015/35 on säädetty pätevyyden arvioinnista ja varmistamisesta henki- ja vahinkovakuutusyhtiössä. Nykyisin laissa säädetään myös lisäeläketoimintaa harjoittavan eläkesäätiön ja eläkekassan keskeisiä toimintoja suorittavien henkilöiden sopivuudesta.

Työeläkevakuutusyhtiöiden sääntelyä on perusteltua täydentää ottaen huomioon yhtiöiden keskeinen merkitys yksityisten alojen työeläkevakuuttamisen toimeenpanossa ja muille vakuutusyhtiöille sekä eläkesäätiöille ja eläkekassoille säädetty vaatimukset. Erot muille vakuutustoimijoille säädettyihin keskeisten vastuuhenkilöiden laajempiin osaamis- ja pätevyysvaatimuksiin eivät ole perusteltuja myöskään työeläketoiminnan yhteiskunnallinen merkitys ja työeläkevarojen vastuullinen käyttö huomioon ottaen.

Finanssivalvonta esittää, että työeläkevakuutusyhtiöitä koskevia ammatillisia pätevyys- ja kokemusvaatimuksia muutettaisiin seuraavasti:

- *Hallituksen jäsenellä olisi oltava nykyisin vaadittavan hyvän työeläkevakuutustoiminnan asiantuntemuksen lisäksi muu tehtävän hoitamisen vaatima ammatillinen pätevyys ja kokemus.*
- *Hallituksen olisi määriteltävä yhtiön keskeiset toiminnot. Keskeisistä toiminnoista vastaavilla henkilöillä olisi oltava tehtävän vaatima ammatillinen pätevyys ja kokemus.*

29.10.2019

FIVA 5/01.03/2019

Julkinen

- *Hallituksen olisi varmistettava, että hallituksen jäsenillä yhdessä, kullakin hallituksen yksittäisellä jäsenellä, toimitusjohtajalla ja kullakin keskeisestä toiminnosta vastaavalla henkilöllä on yhtiön toiminnan asiaankuuluvilla osa-alueilla ammatillinen pätevyys ja kokemus, joita tarvitaan yhtiön ammattimaiseen johtamiseen ja valvontaan.*
- *Työeläkevakuutusyhtiöllä olisi oltava riittävät menettelyt ja hallituksen hyväksymät kirjalliset toimintaperiaatteet edellisessä kohdassa tarkoitettua pätevyyden ja kokemuksen varmistamista varten. Toimintaperiaatteet olisi pidettävä ajantasaisina, ja niitä olisi arvioitava säännöllisesti.*

Finanssivalvonnalle tulisi samassa yhteydessä antaa määräyksenantovaltuus edellä mainittujen pätevyys- ja kokemusvaatimusten sisällöstä ja täyttämisestä, riittävien menettelyjen järjestämisestä sekä toimintaperiaatteiden laatimisesta, sisällöstä ja päivittämisestä.

Finanssivalvonta toteaa vielä, että ammatillisten pätevyys- ja kokemusvaatimusten johdonmukaisuutta ja riittävyyttä on tarpeen samalla selvittää koko vakuutusalan osalta ottaen huomioon myös edellä mainittu hallitusten välisen toimintaryhmän (FATF) Suomea koskeva arvio tältä osin.

Lisätietoja antaa osastopäällikkö Kaisa Forsström, puhelin 09 183 5252.

FINANSSIVALVONTA



Anneli Tuominen
johtaja



Kaisa Forsström
osastopäällikkö